

IV. DEO

ULOGA SAVEZA U OPERACIJAMA OČUVANJA MIRA I PODRŠKE MIRU

POGLAVLJE 13 Uloga NATO-a u Bosni i Hercegovini

POGLAVLJE 14 Sukob na Kosovu i uloga KFOR-a

POGLAVLJE 15 Uloga NATO-a u BJR Makedoniji*

POGLAVLJE 16 Uloga NATO-a u Avganistanu

POGLAVLJE 17 Uloga NATO-a u Iraku

POGLAVLJE 18 Uloga NATO-a u Darfuru

POGLAVLJE 13

ULOGA NATO-A U BOSNI I HERCEGOVINI

Od završetka Hladnog rata, NATO je postao sve aktivniji u operacijama očuvanja mira i podrške miru, raspoređujući svoje snage kao podršku širim interesima međunarodne zajednice, i usko saradujući sa ostalim organizacijama u rešavanju duboko ukorenjenih problema, u ublažavanju patnje i u stvaranju uslova u kojima mirovni proces može biti samoodrživ. NATO-ove prve tri operacije podrške miru su se dogodile u Evropi – u Bosni i Hercegovini, na Kosovu i u bivšoj jugoslovenskoj Republici Makedoniji* – međutim, potreba za dugoročnim mirom je globalna. Ministri spoljnih poslova NATO-a ovu potrebu uočili su tokom sastanka u Rejkjaviku (Island), u maju 2002. godine, složivši se da : «Kako bi preduzeo celi niz misija, NATO mora biti u mogućnosti da mobilize snage koje se mogu vrlo brzo uputiti na područja gde su potrebne, da podrži operacije na udaljenosti tokom određenog vremena i da izvrši zadatke.» Ovom odlukom se zapravo otvorila mogućnost da NATO po prvi put rasporedi svoje snage izvan evroatlantskog područja, u Avganistanu 2003. godine. Od tada, Savez je takođe aktivan u Iraku i Darfuru (Sudan).

Bosna i Hercegovina bila je pozornica mnogih premijera za NATO, a odluke koje su donesene kao odgovor na događaje u toj zemlji, pomogle su formiranje evolucije Saveza i razvoj njegovih sposobnosti za očuvanje mira i podršku miru. Savez je u avgustu i septembru 1995. godine izveo vazdušne napade koji su pomogli okončanju rata u Bosni i Hercegovini, a potom vodio operaciju očuvanja mira tokom devet godina, od decembra 1995. do decembra 2004. Iako je NATO u decembru 2004. godine preneo odgovornost osiguranja svakodnevne bezbednosti u Bosni i Hercegovini na Evropsku uniju, Savez je zadržao rezidentnu vojnu komandu u Sarajevu kako bi se mogao fokusirati na reformu odbrane u Bosni i Hercegovini i pripremu zemlje za članstvo u programu Partnerstvo za mir.

Politički osnov uloge Saveza u operacijama očuvanja mira postavljen je na sastanku ministara spoljnih poslova u Oslu, u junu 1992. godine. Na tom sastanku ministri spoljnih poslova izrazili su spremnost da podržavaju aktivnosti očuvanja mira pod odgovornošću Konferencije o evropskoj bezbednosti i saradnji (KEBS, naknadno preimenovanoj u Organizaciju za evropsku bezbednost i saradnju ili OEBS) od slučaja do slučaja i u skladu s vlastitim procedurama. Ovo je značilo da resursi i ekspertize Saveza stoje na raspolaganju operacijama očuvanja mira.

U decembru 1992. godine, Savez je izjavio da je spreman da podržava operacije očuvanja mira pod ovlašćenjem Saveta bezbednosti UN-a koji snosi glavnu odgovornost za međunarodni mir i bezbednost. Razmatrajući operaciju očuvanja mira i sankcije, ili mere sprovođenja embarga koje su već bile preduzele NATO zemlje kao Savez u celini i pojedinačno, a kako bi podržali primenu rezolucija Saveta bezbednosti UN-a koje su se odnosile na sukob u bivšoj Jugoslaviji, ministri spoljih poslova NATO-a su nagovestili da je Savez spreman da pozitivno odgovoriti na buduće inicijative koje je Generalni sekretar UN-a mogao da preduzme u traženju pomoći od Saveza na ovom području.

Između 1992. i 1995. godine, Savez je doneo nekoliko odluka o operacijama kontrole i, naknadno, primenjivanja UN-ovih embarga i sankcija na Jadranskom moru, nadziranja i, potom, primenjivanja UN-ove zone zabrane preleta iznad Bosne i Hercegovine. Savez je takođe obezbedio neposrednu vazдушnu podršku Zaštitnim snagama UN-a (UN Protection Force, UNPROFOR) i odobrio vazdušne udare kako bi oslobodio od opsade Sarajevo i druga ugrožena područja koja su Ujedinjene nacije proglasile bezbednim.

NATO avioni su 30. avgusta 1995. godine izvršili niz preciznih vazdušnih udara na odabrane ciljeve srpskih položaja u Bosni i Hercegovini. Ovi udari su označili početak operacije «Deliberate Force», prve NATO-ove vazdušne kampanje, koja je trajala do 15. septembra. Operacija je razbila sisteme za vezu bosanskih Srba i, zajedno s odlučnim diplomatskim naporima, pomogla utiranju puta pravom prekidu vatre; isto tako, ona je pripremila tlo za uspešne mirovne pregovore u Dejtonu (Ohajo, Sjedinjene Američke Države).

Dejtonski mirovni sporazum

Pod uslovima Opšteg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini (General Framework Agreement for Peace in Bosnia and Herzegovina), poznatog pod imenom Dejtonski mirovni sporazum (Dayton Peace Accord, DPA), potpisanog u Parizu 14. decembra 1995. godine, NATO-ove Snage za implementaciju (Implementation Force, IFOR), sa 60 000 vojnika godinu dana su nadzirale sprovođenje vojnih aspekata sporazuma. Snage su aktivirane 16. decembra, a četiri dana kasnije vlast je prenesena sa komandanta UN-ovih snaga na komandanta IFOR-a, pa su tako sve NATO i ne-NATO snage učestvovala u operaciji pod komandom IFOR-a.

Do 19. januara 1996. godine, strane Dejtonskog sporazuma su povukle

svoje snage iz zone razdvajanja na drugu stranu dogovorene linije prekida vatre, i do 3. februara sve snage su bile povučene iz područja predviđenih za transfer pod uslovima sporazuma. Transfer teritorija između entiteta Bosne i Hercegovine je završen do 19. marta, pa je ustanovljena nova zona razdvajanja. Do kraja juna, povlačenje teškog naoružanja u vojne objekte i demobilizacija snaga takođe su bili završeni prema odredbama DPA-a. Posle više od četiri godine sukoba i ponovljenih neuspeha međunarodnih inicijativa da ga okončaju, osnov za budući mir i bezbednost Bosne i Hercegovine je uspostavljen za manje od šest meseci.

IFOR je bitno doprineo stvaranju bezbednog okruženja za sprovođenje civilne i političke obnove. Takođe je omogućio podršku civilnim zadacima usko sarađujući s Kancelarijom Visokog predstavnika (OHR), Međunarodnim policijskim namenskim snagama (IPTF), Međunarodnim Crvenim krstom (ICRC), kancelarijom Visokog izaslanika UN-a za izbeglice (UNHCR), Međunarodnim sudom za ratne zločine za bivšu Jugoslaviju (ICTY) i mnogim drugim agencijama, obuhvatajući više od 400 nevladinih organizacija koje su delovale na tom području.

IFOR je pomogao Organizaciji za evropsku bezbednost i saradnju (OEBS) u pripremi i nadziranju prvih slobodnih izbora u septembru 1996. godine. Posle ovih izbora, IFOR je pružao podršku OHR-u u nastojanju da pomogne entitetima Bosne i Hercegovine pri stvaranju novih zajedničkih institucija. Isto tako, vojni inženjeri IFOR-a su popravili i ponovo otvorili puteve i mostove, odigrajući ključnu ulogu u razminiranju, popravci željezničkih pruga, u otvaranju civilnih vazdušnih luka, u uspostavljanju snabdevanja gasom, vodom i strujom, u obnavljanju škola i bolnica i u ponovnom uspostavljanju Glavnih telekomunikacija.

Od IFOR-a do SFOR-a

U novembru i decembru 1996. godine, utvrđen je dvogodišnji konsolidacioni plan pod okriljem Saveta za implementaciju mira (Peace Implementation Council), ad hoc grupe sastavljene od zemalja i međunarodnih organizacija koje su učestvovala u mirovnom procesu. Na osnovu ovog plana i vlastite studije Saveza o mogućnostima ostvarivanja bezbednosti, ministri spoljnih poslova i odbrane NATO-a su zaključili da je potrebno smanjeno vojno prisustvo za obezbeđivanje stabilnosti potrebnih za konsolidaciju mira u regionu. Složili su se oko potrebe da NATO organizuje i vodi Stabilizacione snage (Stabilisation Force, SFOR) veličine 32 000 vojnika, koje su potom aktivirane 20. decembra 1996. godine – na dan prestanka mandata IFOR-a – s novim mandatom u trajanju od 18 meseci.

U skladu sa Rezolucijom 1088 Saveta bezbednosti UN-a od 12. decembra 1996. godine, SFOR je postao pravni naslednik IFOR-a i njegov Glavni zadatak je bio da doprinosi razvoju bezbednog okruženja neophodnog za jačanje mira. Snage koje su se menjivale posle prvog SFOR-a, zadržale su naziv «SFOR» radeći na sličnim principima kako bi sprečile obnavljanje neprijateljstva i na taj način pomogle u stvaranju uslova potrebnih za sprovođenje civilnih aspekta DPA-a. Istovremeno je Savet izradio prelaznu strategiju koja je obuhvatala progresivno smanjivanje veličine snaga čim se stvore uslovi prenosa odgovornosti na nadležne zajedničke institucije, civilne vlasti i međunarodna tela.

Kako je situacija u Bosni i Hercegovini bivala sve stabilnija, NATO je transformisao Stabilizacione i smanjivao njihov obim. Do početka 2002. godine, početnih 32 000 vojnika je bilo svedeno na 19 000, upućenih iz 17 zemalja članica NATO-a i 15 ne-NATO članica, ubrajajući i ruski kontingent. Veliki broj ne-NATO zemalja, od kojih su neke od tada postale članice, učestvovao je u IFOR-u i SFOR-u u nekoj od rotacija: Albanija, Argentina, Austrija, Bugarska, Egipat, Estonija, Finska, Irska, Jordan, Letonija, Litvanija, Maroko, Rumunija, Slovačka, Slovenija, Švedska i Ukrajina.

Isto tako, do januara 2003. godine, SFOR je smanjen na 12 000 vojnika, s mogućnošću podrške strateških rezervnih snaga i s nastavljenim mandatom kako bi pomogao da se održi bezbedno okruženje u skladu sa DPA-a. Poboljšanje opšte bezbednosne situacije u Bosni i Hercegovini u 2003. godini, kome su doprinele uspešne operacije koje su vodili timovi za uništenje minsko-eksplozivnih sredstava u uklanjanju velikih količina granata, metaka, pištolja, mina i ostale municije, omogućile su NATO-u da opseg SFOR-a svede na nekih 7000 vojnika u sklopu rezidentnih snaga za odvratanje, a s mogućnošću pojačanja, do sredine 2004.

Istovremeno, uspešna primopredaja NATO-ove operacije u bivšoj jugoslovenskoj Republici Makedoniji* Evropskoj uniji 2003. godine, omogućila je raspoređivanje snaga misije EU-a koje su trebale da naslede SFOR. Lideri Saveza su dogovorili završetak operacije SFOR-a do kraja 2004. godine, odajući priznanje napretku ostvarenom u Bosni i Hercegovini od raspoređivanja Snaga za implementaciju pod vođstvom NATO-a 1995. godine, kao i kasnijoj pozitivnoj ulozi SFOR-a.

Evropska unija je 2. decembra 2004. godine rasporedila nove snage u Bosni i Hercegovini, EUFOR, u okviru operacije «Althea». EUFOR trenutno ima podršku NATO-a u skladu s dogovorom «Berlin plus» između dve organizacije (opisano u VIII. delu). Pripreme prenosa odgovornosti za ovu misiju preduzete su u okviru sporazuma «Berlin plus» oslanjajući se na NATO-ovu ekspertizu na području planiranja i omogućavajući Evropskoj

uniji korišćenje zajedničkih kapaciteta i sposobnosti Saveza. Odredbe su poglavito omogućile Zameniku vrhovnog savezničkog komandanta za Evropu (Deputy Supreme Allied Commander Europe, DSACEUR) ulogu Komandanta operacije «Althea». Ovi dogovori takođe su omogućili prenos odgovornosti za misiju s NATO-a na Evropsku uniju u kontinuitetu, što je optimiziralo upotrebu resursa i izbeglo dupliciranje napora.

Iako je uloga NATO-a kao glavnog «dobavljača» za mir u Bosni i Hercegovini okončana završetkom misije SFOR-a, stalna briga Saveza za BiH iskazana je na druge načine. Savez je 2. decembra 2004. godine formirao vojnu komandu u Bosni i Hercegovini kako bi pomogao nacionalnim vlastima u rešavanju problema reforme odbrane i u pripremama za moguće buduće učestvovanje u programu Partnerstva za mir. Ova komanda je takođe preuzela izvesne operativne zadatke podrške kao što su borba protiv terorizma; podrška Međunarodnom sudu za ratne zločine za bivšu Jugoslaviju (ICTY), u skladu sa sredstvima i sposobnostima na raspolaganju komandi, privođenje osoba osumnjičenih za ratne zločine; i razmena obaveštajnih podataka s Evropskom unijom.

NATO je nastavio da pokazuje svoju stvarnu podršku nastojanjima Bosne i Hercegovine da se pridruži Partnerstvu za mir (PfP) i Savetu za evroatlantsko partnerstvo kroz aktivnosti organizovane u okviru konkretnog NATO Programa bezbednosne saradnje (NATO Security Cooperation Programme). Aktivnosti u okviru programa za 2004. godinu obuhvatale su radionice na temu izrade vladinog budžeta odbrane za 2005. godinu i radionice za pripremu budžeta odbrane za 2006.-2007. godinu. Slično tome, u julu 2004. godine, održana je radionica u NATO školi u Oberammergauu sa temom razmatranja načina poboljšanja praktične saradnje i temom novoutemeljenih odbrambenih institucija. Tom prilikom je napravljen popis mogućih PfP aktivnosti u kojima je zemlja već mogla da učestvuje. U 2005. je uspostavljen novi program saradnje, skrojen prema potrebama Bosne i Hercegovine i uobličen da vojno i civilno osoblje upozna sa mogućnostima i zahtevima PfP programa.

POGLAVLJE 14

SUKOB NA KOSOVU I ULOGA KFOR-A

NATO vodi operaciju očuvanja mira na Kosovu od juna 1999. godine, kao podršku širim međunarodnim nastojanjima za izgradnjom mira i bezbednosti u pokrajini koja je predmet spora. NATO-ove Snage za Kosovo, ili KFOR, raspoređene su neposredno posle vazdušne kampanje od 78 dana koju je Savez pokrenuo u martu 1999. godine kako bi zaustavio i preokrenuo tok humanitarne katastrofe koja je tada izlazila na videlo. Ta kampanja, druga u NATO-ovoj istoriji, usledila je posle više od godinu dana borbi u pokrajini i neuspeha međunarodnih nastojanja u rešavanju sukoba diplomatskim putem.

Rastuće napetosti na Kosovu, koje su bile rezultat nametanja direktne vlasti Beograda 1989. godine u pokrajini sa albanskom većinom, kulminirale su nasiljem između srpske vojske i policije i kosovskih Albanaca krajem 1998. godine. Međunarodnu zajednicu sve je više zabrinjavao eskalirajući sukob, njegove humanitarne posledice, rizik širenja sukoba na druge zemlje, kao i oglašivanje jugoslovenskog predsednika Slobodana Miloševića na nastojanja za mirno rešenje krize uz destabilišuću ulogu militantnih kosovskih Albanaca.

Severnoatlantski savet 13. oktobra 1998. godine odobrio je aktivacione komande za početak NATO-ovih vazdušnih udara kao podrške diplomatskim nastojanjima koja su trebala da prisile Miloševićev režim na povlačenje snaga sa Kosova, na saradnju u okončanju nasilja, i u olakšanju povratka izbeglica njihovim domovima. Posle daljih diplomatskih napora, Slobodan Milošević je pristao da udovolji zahtevima i vazdušni udari su opozvani. Pokrenute su dodatne mere u podršci rezolucijama Saveta bezbednosti UN-a koje su pozivale na prestanak sukoba, a koje su obuhvatale formiranje Verifikacione misije na Kosovu (Kosovo Verification Mission) od strane Organizacije za evropsku bezbednost i saradnju (OEBS), NATO misije vazdušne kontrole, kao i NATO-ove namenske snage za pomoć u evakuaciji članova misije u slučaju eskalacije sukoba.

Situacija na Kosovu ponovno je planula početkom 1999. godine posle niza provokacija s obe strane i prekomerne upotrebe sile od strane srpske vojske i policije. Tu se ubraja i masakr 40 nenaoružanih civila u selu Račak 15. januara 1999. godine. Obnovljena međunarodna nastojanja da se da novi politički zamah pronalaženju mirnog rešenja sukoba dovela su do sazivanja pregovora između zaraćenih strana u Londonu i Parizu, uz međunarodno posredovanje.

Međutim, ovi su pregovori propali i u martu 1999. godine, srpske vojne i policijske snage su intenzivirale svoje operacije premeštajući dodatnu vojsku i tenkove u region, evidentno kršeći postignute dogovore. Desetine hiljada ljudi napustile su svoje domove, suočeni sa sistematskom ofanzivom. Naposljetku, američki izaslanik Ričard Holbruk (Richard Holbrooke) neuspješno je pokušavao da uveri Slobodana Miloševića da promeni politiku. NATO je započeo vazдушnu kampanju protiv Miloševićevog režima 24. marta 1999. godine.

NATO je imao nekoliko političkih ciljeva: formiranje proverljivog prestanka svih vojnih akcija, nasilja i represije; povlačenje svekolikog vojnog osoblja, policijskih i paravojnih snaga s Kosova; razmeštanje međunarodnih vojnih snaga na Kosovo; bezuslovan i siguran povratak svih izbeglica i raseljenog stanovništva, kao i da do njih nesmetan pristup imaju organizacije za humanitarnu pomoć; formiranje političkog sporazuma za Kosovo u skladu sa međunarodnim pravom i Poveljom Ujedinjenih nacija.

Nakon diplomatskih nastojanja Rusije i Evropske unije 3. juna 1999. godine, 9. juna je dogovoren Vojno-tehnički sporazum između NATO-a i Savezne Republike Jugoslavije. Sledećeg dana, pošto je potvrđeno da je započelo povlačenje jugoslovenskih snaga s Kosova, NATO je objavio prestanak vazdušne kampanje. Rezolucija 1244 Saveta bezbednosti UN-a od 10. juna 1999. godine, pozdravila je prihvatanje principa političkog rešenja sukoba od strane Savezne Republike Jugoslavije, koji su obuhvatali neposredan prestanak nasilja i hitno povlačenje njenih vojnih, policijskih i paravojnih snaga, kao i raspoređivanje efikasne međunarodne civilne i bezbednosne prisutnosti uz značajno učestvovanje NATO-a.

Snage za Kosovo pod vođstvom NATO-a

Prvi delovi KFOR-a stigli su na Kosovo 12. juna 1999. godine. Do 20. juna je završeno povlačenje srpskih snaga. Zadaci KFOR-a su obuhvatali pomoć pri povratku raseljenog stanovništva i izbeglica; obnovu i razminiranje; medicinsku pomoć; bezbednost i javni red; sigurnost etničkih manjina; zaštitu nasleđa; bezbednost granica; zabranu šverca oružjem; sprovođenje programa amnestije za predano oružje, municiju i eksplozivna sredstva širom Kosova; uništenje oružja; i podršku uspostavljanju civilnih institucija, zakona i reda, pravosudnom i kaznenom sistemu, izbornom postupku i ostalim aspektima političkog, ekonomskog i društvenog života pokrajine.

U početku se KFOR sastojao od 50 000 vojnika iz zemalja članica NATO-a, zemalja partnera i ne-NATO zemalja pod jedinstvenom komandom i

kontrolom. Do početka 2002., KFOR je smanjen na oko 39 000 vojnika. Poboljšanje bezbednosnog okruženja omogućilo je NATO-u da dodatno svede obim KFOR-ovih snaga na 26 000 vojnika do juna 2003. pa na 17 500 vojnika do kraja iste godine. U martu 2004. godine, pojavila se prepreka napretku prema stabilnom, multietničkom i demokratskom Kosovu u trenutku kada je ponoo buknulo nasilje između Albanaca i Srba i kada su napadnuti pripadnici KFOR-a. NATO-ovi planovi za slučaj nepredvidivih situacija omogućili su hitno raspoređivanje dodatnih 2500 vojnika sa ciljem pojačanja postojećih KFOR-ovih snaga.

Očekujući odluku o položaju Kosova, bilo je malo verovatno da će obaveza Saveza iskazana kroz KFOR doživeti značajnija smanjenja. U međuvremenu su Ujedinjene nacije definisale mere koje omogućavaju povratak izbeglica, ekonomsku reformu i ostale standarde kao neophodne uslove za normalizaciju. Na Istambulskom samitu, NATO šefovi država i vlada osudili su obnovljeno međuetničko nasilje koje je buknulo u martu 2004. godine i potvrdili NATO-ovu privrženost bezbednom, stabilnom i multietničkom Kosovu, na osnovu potpunog sprovođenja Rezolucije 1244 Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija. Takođe su naglasili podršku dogovorenoj politici «Standardi pre statusa» («Standards before status») i s tim povezanim Mehanizmom revizije standarda (Standards Review Mechanism).

Pre opsežne revizije Postupka sprovođenja standarda (Standards Implementation Process) zakazane za kraj 2005. godine, ministri odbrane NATO-a su se, na sastanku u Briselu u decembru 2004., dogovorili da zadrže snažan profil KFOR-a tokom 2005. U međuvremenu, u avgustu 2005. godine, Severnoatlantski savet je odlučio da transformiše KFOR, zamenjujući četiri postojeće multinacionalne brigade s pet namenskih snaga (task force). Transformacija će se obavljati postepeno i omogućiće savetu fleksibilnost za, naprimer, uklanjanje ograničenja pri prelasku jedinica stacioniranih u različitim sektorima Kosova iz jedne zone odgovornosti u drugu. Prelazak s brigadne organizacije na namenske snage (task force) omogućiće veći naglasak na operacijama s obaveštajnim ciljem, a namenske snage će uže saradivati sa lokalnom policijom i lokalnim stanovništvom u prikupljanju podataka.

Podrška susednim zemljama

Usled sukoba na Kosovu, zemlje u regionu su doživele velike humanitarne, političke i privredne probleme. Na vrhuncu kosovske krize, više od 230 000 izbeglica je stiglo u bivšu jugoslovensku Republiku Makedoniju*, više od

430.000 u Albaniju a oko 64 000 ih je stiglo u Crnu Goru. Približno 21 500 je došla u Bosnu i Hercegovinu, a više od 61 000 ih je evakuisano u druge zemlje. Na samom Kosovu, oko 580 000 ljudi je ostalo bez domova. Kako bi se olakšala humanitarna situacija na terenu, NATO snage su avionima dopremile više hiljada tona hrane i opreme. Do kraja maja 1999. godine, na Kosovo je pristiglo preko 4666 tona hrane i vode, 4325 tona ostale robe, 2624 tone šatora i gotovo 1600 tona medicinskog pribora.

U bivšoj jugoslovenskoj Republici Makedoniji*, NATO jedinice su podigle izbegličke kampove, centre za prihvatanje izbeglica i priručne punktove za distribuciju hrane, i dostavile stotine tona humanitarne pomoći onima kojima je pomoć bila potrebna. U Albaniji je NATO rasporedio značajne snage kako bi osigurao slične oblike pomoći i pomogao UNHCR-u u koordinaciji letova humanitarne pomoći, obezbeđujući evakuaciju izbeglica na sigurno u druge zemlje, od kojih su mnoge NATO članice. Ovi su letovi dopunjeni avionima zemalja članica NATO-a. Evroatlantski centar za koordinaciju odgovora na katastrofe (EADRCC), osnovan u NATO-u u junu 1998., takođe je odigrao važnu ulogu u usklađivanju podrške operacijama pomoći UNHCR-a.

Formirana je NATO PfP ćelija u Tirani od 1998. do decembra 2002. godine kao pomoć vladi u PfP programima i procedurama. U junu 2002., NATO je imenovao Višeg vojnog predstavnika za Albaniju (Senior Military Representative to Albania) sa komadom u Tirani. Zadatak Višeg vojnog predstavnika za Albaniju je da savetuje Tiranu o vojnim aspektima reforme bezbednosnog sektora, obuhvatajući reformu albanskih oružanih snaga, i o vojnim aspektima Akcionog plana za članstvo i Postupka planiranja i revizije PfP-a u kojima učestvuje Albanija. NATO komanda u Tirani obuhvata NATO Savetodavni tim (NATO Advisory Team) koji pomaže Višem vojnom predstavniku u ostvarivanju ovih zadataka. Dalji zadatak NATO-ovog štaba u Tirani je pružanje podrške operacijama u regionu pod vođstvom NATO-a. Albanija je takođe značajno doprinela NATO-ovim operacijama odobravanjem letova kontrole i izviđačkih letova preko svoje teritorije, kao i saradnjom na pitanjima nezbednosti granica između albanske pogranične policije i vojnih jedinica i KFOR-a.

POGLAVLJE 15

ULOGA NATO-A U BIVŠOJ JUGOSLOVENSKOJ
REPUBLICI MAKEDONIJI*

Na zahtev vlasti iz Skopja, NATO se uključio u zbivanja u bivšoj jugoslovenskoj Republici Makedoniji* kako bi pomogao smirivanje eskalirajućeg sukoba između vlade i pobunjenih etničkih Albanaca i sprečio moguće prerastanje sukoba u rat širokih razmera.

U junu 2001. godine, makedonski predsednik Boris Trajkovski zamolio je NATO za pomoć pri rasformiranju Vojske za nacionalno oslobođenje – «UCK» (National Liberation Army, NLA) i razoružanju grupa etničkih Albanaca koje su bile aktivne na teritoriji njegove zemlje. Severnoatlantski savet je u odgovoru primenio dvostruki pristup: osudilo je napade i usvojilo određene mere kao podršku nastojanjima vlade u borbi protiv aktivnosti ekstremista, dok je, istovremeno, zahtevao od vlade da smiri vojnu akciju i da usvoji ustavne reforme kojima bi se posavećalo učešće etničkih Albanaca u društvu i politici.

Pokrenut je politički dijalog u kome su učestvovalе obe strane, što je dovelo do mirovnog plana i primirja. Potpisivanjem Ohridskog okvirnog sporazuma (Ohrid Framework Agreement) otvoren je put ulasku NATO vojnika u zemlju 27. avgusta 2001. kao i uvođenju unutrašnjih reformi. Misija pod nazivom «Operation Essential Harvest», u trajanju od 30 dana, imala je za cilj da sakupi i uništiti svo naoružanje dobrovoljno predato od strane pripadnika UCK. U operaciji je učestvovalo 3500 vojnika NATO-a i njihova logistička potpora. Sakupljeno je približno 3875 komada oružja i 397 600 komada ostale municije poput minskoeksplozivnih sredstava. Kasnije te godine, makedonski parlament usvojio je 15 ustavnih amandmana iz mirovnog sporazuma.

U septembru 2001. godine, predsednik Trajkovski je zatražio snage koje bi osigurale zaštitu međunarodnih promatrača iz Evropske unije i Organizacije za evropsku bezbednost i saradnju, koji su nadzirali sprovođenje mirovnog plana za Bivšu jugoslovensku Republiku Makedoniju*. U misiji koja je usledila, poznatoj pod nazivom «Operation Amber Fox», učestvovalo je je 700 vojnika iz zemalja članica NATO-a pod vođstvom Nemačke, koji su došli kao pojačanje za 300 vojnika već smeštenih u zemlji. Operacija je započela 27. septembra 2001. godine s tromesečnim mandatom zaštite međunarodnih promatrača koji su kontrolisali sprovođenje mirovnog plana. Mandat operacije je naknadno produžen.

Na zahtev predsednika Trajkovskog, NATO je pristao da nastavi pružanje podrške u Bivšoj jugoslavenskoj Republici Makedoniji* u okviru nove misije koja je započela 16. decembra 2002. godine pod nazivom «Operation Allied Harmony». Severnoatlantski savet je uvideo da se operacija «Amber Fox» može okončati, međutim i dalje je u zemlji postojala potreba za prisutnošću međunarodnih vojnih snaga kako bi se umanjio rizik od destabilizacije. Misija pod nazivom «Operation Allied Harmony» se sastojala od operativnih delova, koji su trebalo da obezbede podršku međunarodnim posmatračima, i od savetodavnih delova, za pomoć vladi u preuzimanju odgovornosti za bezbednost celokupne teritorije.

«Operation Allied Harmony» pod vođstvom NATO-a je nastavljena do 31. marta 2003. godine, kada je odgovornost za misiju prešla u nadležnost Evropske unije. NATO je i posle toga zadržao vojno i civilno osoblje u zemlji kako bi ono pomoglo nacionalnim vlastima i pružalo savete u izradi reformi bezbednosnog sektora i u učestvovanju zemlje u Akcionom planu za članstvo (MAP).

Komanda NATO-a u Skoplju, koja je osnovana radi ovog zadatka, sastoji se od oko 120 članova vojnog i civilnog osoblja. To je netaktička komanda kojom komanduje Viši vojni predstavnik NATO-a. S obzirom na oštećenost i istrošenost puteva i mostova prouzrokovanih vojnim saobraćajem i upotrebom putne mreže za svrhe vojnog snabdevanja, NATO takođe učestvuje u obnovi puteva i u ostalim građevinskim projektima u zemlji. NATO komanda u Skoplju značajno učestvuje u koordinaciji navedenih nastojanja koja se preduzimaju u saradnji s Građevinskim fakultetom Univerziteta u Skoplju.

POGLAVLJE 16

ULOGA NATO-A U AVGANISTANU

NATO predvodi međunarodna nastojanja očuvanja mira u Avganistanu od avgusta 2003. godine, pomažući na taj način stvaranje uslova u kojima u zemlji mogu da funkcionišu parlamentarna vlada, samoodrživ mir i bezbednost. Radi se o prekretnici i prvoj NATO operaciji izvan tradicionalnog evroatlantskog područja.

U početku je operacija bila ograničena na pružanje bezbednosti na području Kabula i njegove okoline, ali Savez sada širi svoju misiju kako bi pokrio i ostale delove zemlje putem takozvanih Provincijskih timova za obnovu (Provincial Reconstruction Teams). Konkretno, NATO nastoji da pomogne vladi Avganistana u održavanju bezbednosti na području odgovornosti svojih operacija, da pruži podršku vladi u proširenju vlasti na celu zemlju, i da pruži pomoć u obezbeđivanju sigurnog okruženja koje vodi prema slobodnim i poštenim izborima, širenju vladavine zakona i procesu obnove.

Neposredno nakon proterivanja Al Kaide i Talibana, avganistanske vođe sastale su se u Bonu (Nemačka) u decembru 2001. godine, da uz podršku međunarodne zajednice započnu proces ponovne izgradnje zemlje. Stvorene su nova struktura vlade u obliku Avganistanske prelazne vlasti (Afghan Transitional Authority) kao i Međunarodne snage za pomoć bezbednosti (International Security Assistance Force, ISAF) pod mandatom Rezolucija 1386, 1413 i 1444 Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija koje su trebalo da omoguće tranzicijskoj vlasti i UN-ovoj Misiji za pomoć u Avganistanu (Assistance Mission in Afghanistan) siguran rad na području glavnog grada Kabula i njegove okoline. Detaljni Vojno-tehnički sporazum (Military Technical Agreement) između Komandanta ISAF-a (ISAF Commander) i Avganistanske prelazne vlasti osigurao je dalje smernice ISAF-ovim operacijama.

U početku su na čelu ISAF-a bili Ujedinjeno Kraljevstvo i Turska. Nemačka i Holandija su združeno preuzele vođenje ISAF-a u februaru 2003. godine i istovremeno zatražile NATO-ovu podršku. U avgustu 2003. godine, sâm Savez je preuzeo odgovornost nad ISAF-om čime je prevladan problem izbora novih zemalja, voljnih i sposobnih da preuzmu rukovođenje misijom, svakih šest meseci.

Međunarodni sastav ISAF-a se menjao, ali je ISAF od svog uspostavljanja obuhvatao snage ili druge doprinose svih 26 NATO zemalja saveznica, kao

i one iz Albanije, Azerbejdžana, Estonije, Finske, Gruzije, Hrvatske, Irske, Novog Zelanda, Bivše jugoslavenske Republike Makedonije*, Švedske i Švajcarske, uz osoblje koje je obezbedio sam Avganistan.

Političke smernice ISAF-u daje Severnoatlantski savet u dogovoru sa ne-NATO zemljama koje doprinose misiji putem svojih snaga. Saveznička komanda za operacije NATO-a (sa sedištem u Vrhovnoj komandi savezničkih snaga za Evropu u Monsu (Belgija)) odgovorna je za komandovanje operacijom, a Komanda savezničkih združenih snaga u Brunssumu (Holandija) ima ulogu komande na operativnom nivou.

U početku je jezgro komande ISAF-a bilo organizovano u Centru za združenu komandu u Hajdelbergu (Nemačka) koji je dao i prvog NATO Komandanta snaga ISAF-a. Posle toga komandovanje je preuzela Kanada, potom Evrokorpus pod francuskom komandom, za čim su sledile Turska i Italija. Zajedno s civilnim osobljem za podršku, celokupne snage ISAF-a broje približno 8 000 pripadnika. Razvijen je plan po principu rotacije koji obezbeđuje dugotrajniju podršku komandi misije ISAF-a,

U januaru 2004. godine, NATO je imenovao bivšeg turskog ministra spoljnih poslova Hikmeta Cetina na mesto Višeg civilnog predstavnika (Senior Civilian Representative) u Avganistanu. Viši civilni predstavnik radi prema smernicama Severnoatlantskog saveta i u uskoj koordinaciji sa Komandantom ISAF-a i s UN-ovom misijom pomoći u Avganistanu, kao i s avganistanskim vlastima i drugim međunarodnim telima koja su prisutna u zemlji.

Širenje ISAF-a

U oktobru 2003. godine, Rezolucija 1510 Saveta bezbednosti UN-a je otvorila mogućnost značajnije uloge ISAF-a u pomaganju avganistanskoj vladi u područjima zemlje izvan granica glavnog grada. U decembru 2003. godine, Severnoatlantski savet je dao ovlašćenja Vrhovnom savezničkom komandantu za Evropu da započne s procesom širenja.

Provincijski timovi za obnovu (Provincial Reconstruction Teams, PRTs) su kamen temeljac ovog procesa. Oni su sastavljeni od međunarodnog civilnog i vojnog osoblja, organizovani kao civilno-vojno partnerstvo čiji su vojni delovi integrisani u liniji komandovanja ISAF-a. Glavna uloga timova je da pomognu vladi Avganistana da proširiti svoju vlast širom države i olakšaju razvoj bezbednosti u provincijama. Zadaci timova obuhvataju formiranje veza s lokalnim vlastima, povećanje bezbednosti u njihovim područjima

nadležnosti, davanje podrške aktivnostima reforme bezbednosnog sektora, i upotrebu sredstava i sposobnosti koji im stoje na raspolaganju kako bi olakšali proces obnove u provincijama.

PRT koncept predstavlja novitet koji se dokazuje kao efikasno i korisno sredstvo pomoći pri stvaranju bezbednog okruženja omogućavajući nadležnim zemljama, međunarodnim organizacijama i nevladinim udruženjima da pomognu vladi Avganistana u obnovi zemlje.

U decembru 2003. godine, ISAF je preuzeo nadležnost od Nemačke nad PRT-om u Kunduzu kao pilot-projekt i prvi korak u procesu širenja. Do kraja 2004. godine, ISAF je preuzeo komandu nad vojnim delovima pet PRTova u severnom Avganistanu, sa sedištima u Baghlanu, Faizabadu, Kunduzu, Mejmanehu i Mazar-e-Šarifu. NATO je takođe preuzeo odgovornost za četiri PRT-a na zapadu zemlje – u Heratu, Farahu, Čagčaranu i Kual'eh-Novu - sredinom 2005. godine, postajući tako nadležan za devet PRT-ova, odnosno približno 50 posto avganistanske teritorije. NATO je takođe odlučio da preuzme dodatne PRT-ove na jugu i na istoku Avganistana, što bi moglo da zahteva savetu sinergiju s operacijom «Enduring Freedom» koju vode SAD.

Sastav i teritorijalni obim PRT-ova određuju vojni funkcioneri NATO-a i vodećih zemalja uz usku konsultaciju s UN-ovom Misijom pomoći Avganistanu i sa avganistanskim vlastima, kao osnovom posebnosti stanja u provincijama u kojima deluju. Posebni ciljevi pojedinačnih PRT-ova uzimaju u obzir sledeće činioce: lokalnu bezbednosnu situaciju, nivo obnove i prisutnost međunarodnih agencija.

Ostali delovi ISAF-a

Uz PRT-ove, postoje tri glavna dela ISAF-a, a oni su:

- Komanda ISAF-a, koja komanduje Kabulskom multinacionalnom brigadom (Kabul Multinational Brigade), sprovodeći operativne zadatke u svom području odgovornosti, povezujući se i pomažući Ujedinjene nacije, avganistanske vlasti, vladine i nevladine organizacije, i koalicione snage u Avganistanu pod vođstvom SAD-a (Operacija «Enduring Freedom»);
- Kabulska multinacionalna brigada, koja predstavlja taktičku komandu ISAF-a i odgovorna je za svakodnevno planiranje i realizaciju patroliranja i operacija civilno-vojne saradnje;
- Avganistanska kabulska međunarodna vazдушna luka nad kojom

nadležnost ima avganistansko Ministarstvo civilnog vazdušnog saobraćaja i turizma uz pomoć ISAF-a. Dodatna uloga NATO-a, zajedno sa predstavnicima drugih nadležnih nacionalnih i međunarodnih tela, odnosi se na obnovu kabulske vazdušne luke.

ISAF je takođe pružao podršku u vođenju ustavnog tela Loja Jigra (Loya Jirga), ili Velikog saveta, sastavljenog od oko 500 avganistanskih vođa, koje je delovalo od decembra 2003. godine do januara 2004. i pomagalo avganistanskim vlastima u pružanju bezbednosti Kabulu tokom procesa širenja. Ratifikacija novog ustava oko kojeg se složio Loja Jirga postavila je osnove za stvaranje demokratskih institucija i otvorila put prema slobodnim i poštenim nacionalnim izborima. Na zahtev avganistanskog predsednika Hamida Karzaia, ISAF je pružao podršku tokom predsedničkih izbora u jesen 2004. i u vreme parlamentarnih i lokalnih izbora u jesen 2005. godine.

Dok je glavna odgovornost pri sprovođenju predsedničkih izbora bila prvenstveno na avganistanskoj vladi kojoj je pomagala UNAMA, osigurane su dodatne snage koje su obuhvatale španske Snage za brzi odgovor (Quick Reaction Force) raspoređene u Mazar-e-Šarifu i italijanske rezervne snage na području odgovornosti stacionirane u Kabulu. Takođe je osigurana dodatna podrška holandskih i britanskih aviona i helikoptera, a jedna brigada SAD-a je stavljena na raspolaganje za hitno raspoređivanje u području, u slučaju potrebe. Tokom čitavog procesa, ostvarena je uska saradnja s drugim nacionalnim i međunarodnim agencijama kao što su Ujedinjene nacije, Evropska unija i Organizacija za evropsku bezbednost i saradnju.

Bonski sporazum (Bonn Agreement) iz decembra 2001. godine, utvrdio je institucionalne reforme potrebne za formiranje osnova stabilnosti, mira i napretka u pet zasebnih područja: borba protiv narkotika; reforma pravosuđa; razoružanje, demilitarizacija i reintegracija; obuka avganistanske nacionalne vojske; i obuka policijskih snaga. Vodeće zemlje donatori iz kruga G8 zemalja pomažu avganistanskim vlastima u sprovođenju programa reforme bezbednosnog sektora na navedenim područjima. Japan je vodeća zemlja koja kontroliše proces demilitarizacije, razoružanja i reintegracije. Sjedinjene Američke Države predvode međunarodne napore u obuci avganistanske nacionalne vojske. Nemačka je nadležna za obuku avganistanske nacionalne policije. Italija nadzire reformu pravosuđa. Velika Britanija predvodi međunarodne napore u borbi protiv proizvodnje i trgovine narkoticima.

U okviru saradnje NATO-Rusija, razvijen je zajednički pilot-projekt obuke kako bi se u samom regionu izgradili kapaciteti za efikasnije sprečavanje trgovine avganistanskim narkoticima.

Iako proces razoružanja, demilitarizacije i reintegracije nije sastavni deo ISAF-ovog mandata, njegovo sprovođenje značajno utiče na ISAF-ove operacije, poglavito u Kabulu i njegovoj okolini. U martu 2004. godine, svečanost održana izvan Kabula označila je uspešan završetak bezbednog uskladištenja teškog naoružanja, poput tenkova, artiljerije, projektila zemlja-zemlja i sistema za lansiranje raketa koji su bili u rukama različitih paravojnih snaga u glavnom gradu. Na inicijativu avganistanskog Ministarstva odbrane, skladište funkcioniše po principu «dvostrukog ključa» po kojem je zabranjeno razmeštanje oružja bez odobrenja kako Ministarstva odbrane tako i ISAF-ovog komandanta. Slična je inicijativa primenjena u dolini Panjšer, a postupak razoružanja, demilitarizacije i reintegracije koji se primenjuje na naoružane grupe u zemlji kombinuje se, kako bi se stvorio integrisani program kojim bi se stavio pod kontrolu veliki broj oružja koje cirkuliše Avganistanom.

FBD: PRIRUČNIK ZA NATO

POGLAVLJE 17

ULOGA NATO-A U IRAKU

Od okončanja kampanje pod vođstvom SAD 2003. godine i zbacivanja režima Sadama Huseina, NATO na različite načine pomaže u iračkom procesu tranzicije. Savez obučava iračko osoblje u Iraku i izvan njega i pomaže pri razvoju bezbednosnih institucija kako bi zemlja izgradila efikasne oružane snage i osigurala vlastitu bezbednost. NATO takođe koordinira donacije opreme Iraku i pruža podršku Poljskoj u komandovanju jednim od sektora u Iraku.

U maju 2003. godine, Severnoatlantski savet doneo je odluku o pomoći Poljskoj putem obaveštajnih podataka, logistike, koordinacije razmeštaja snaga, generisanja snaga i šticećenih komunikacija. Odluka je donesena po sličnom principu kao i ona o sličnim oblicima pomoći Holandiji i Nemačkoj kada su zajedno preuzimale vođenje Međunarodnih snaga za pomoć bezbednosti (ISAF) u Avganistanu. Odluka je odmah stupila na snagu.

Konferencija o reviziji snaga (Force Review Conference) organizovana je u junu 2003. godine u Vrhovnoj komandi savezničkih snaga za Evropu (SHAPE), a na njoj su učestvovala Poljska, zemlje članice NATO-a i zemlje partneri kako bi raspravile potrebe za snagama i zaključile aranžmane o sprovođenju. Konferencija je deo uobičajenog vojnog postupka planiranja za svaku NATO operaciju i zemljama učesnicama pruža mogućnost rasprave o detaljima davanja ponuda i finalizacije procesa generisanja snaga. U septembru 2003. godine, Poljska je preuzela komandovanje nad Multinacionalnom divizijom «Srednji Jug» (Multinational Division (MND) Central South) koja je deo stabilizacionih snaga u Iraku. Poljskoj su u obavljanju zadatka pomogali NATO u celini, ali i bilateralni doprinosi (u snagama i ostalim oblicima podrške) niza NATO članica i zemalja partnera.

Izjave date u ime Severnoatlantskog saveta krajem 2003. godine i početkom 2004. godine, naglasile su da, bez obzira na dalje odluke u pogledu bezbednosne situacije u Iraku, neposredan operativni prioritet Saveza ostaje uspešno sprovođenje zadataka preuzetih u avgustu 2003. godine pri preuzimanju komande nad Međunarodnim snagama za pomoć bezbednosti (ISAF).

Omogućavanje efikasnog sprovođenja oba zadatka predstavlja preduslov za bilo koju dalju odluku o jačanju uloge Saveza kad je reč o Iraku. Međutim, uloga Saveza u odnosu na stabilizacione napore u Iraku biće neprekidno preispitivana.

Suverenost je službeno prenesena na iračku prelaznu vladu 28. juna 2004. godine, kada je započeo NATO-ov Istambulski samit. Na zahtev iračke prelazne vlade i posle jednoglasnog prihvatanja Rezolucije 1546 Saveta bezbednosti UN-a, u kojima se traži pomoć međunarodnih i regionalnih organizacija za Multinacionalne snage u Iraku, lideri NATO-a su se dogovorili o pomoći prelaznoj vladi u obučavanju njenih snaga bezbednosti, dajući Severnoatlantskom savetu zadatak pronalaženja načina za realizaciju ove odluke. Posle razgovora s prelaznom vladom i posete iračkog ministra spoljnih poslova NATO-u u julu 2004. godine, kao i iračkog predsednika u septembru, odlučeno je da NATO iračkim bezbednosnim snagama obezbedi dalju pomoć u opremi i tehnici.

Savet je odobrio formiranje NATO Misije za sprovođenje obuke (NATO Training Implementation Mission) u kojoj učestvuje 50 članova vojnog osoblja sa zadatkom otpočinjanja obuke odabranog vojnog i civilnog iračkog štabnog osoblja. Za razliku od operativnih misija u kojima učestvuju borbene snage, ova NATO misija obuke je drugačija jer se nalazi pod političkom upravom Severnoatlantskog saveta usko sarađujući s iračkim vlastima kao i sa Multinacionalnim snagama u Iraku pod vođstvom SAD. Cilj misije je da pomogne iračkoj prelaznoj vladi da što pre razvije adekvatne nacionalne strukture bezbednosti koje bi ubuduće pružale zaštitu iračkom narodu. Bezbednost i zaštitu misiji pružaju delom Multinacionalne snage, a delom NATO.

Posebni zadaci misije obuhvatali su formiranje aranžmana za održavanje veza s iračkom prelaznom vladom i sa Multinacionalnim snagama; saradnju s iračkim vlastima na razvijanju efikasne bezbednosne organizacije, koja obuhvata obuku odabranog iračkog štabnog osoblja u Iraku; pomoć u izboru iračkih kandidata za obuku izvan granica zemlje; i rad sa prelaznom vladom i Multinacionalnim snagama na razvijanju još detaljnijih predloga za NATO obuku, konsultacije i saradnju. Obuka i mentorstvo za odabrano iračko osoblje u Iraku, kao i razvijanje uloge u koordinaciji nacionalnih ponuda za opremu i obuku, započeli su u avgustu 2004. godine.

Preimenovana NATO Misija za obuku (NATO Training Mission) je u nadležnosti američkog generala, koji je takođe odgovoran i za poseban program obuke pod vođstvom Multinacionalnih snaga. Na taj način, on obezbeđuje koordinaciju istovremeno zadržavajući specifičnost NATO-ovog programa. Sveobuhvatnu odgovornost nad programom ima Vrhovni saveznički komandant za operacije, sa sedištem u SHAPE-u, koji posredstvom NATO Vojnog odbora odgovara Severnoatlantskom savetu. SHAPE ima podršku Savezničke komande za transformaciju u Norfolku (Virginia, SAD) koja je odgovorna za koordinaciju obuke izvan Iraka.

U septembru 2004. godine, NATO je, na osnovu zaključaka i preporuka svojih vojnih funkcionera, najavio pomoć u uspostavljanju iračkog Centra za obuku, obrazovanje i doktrinu (Training, Education and Doctrine Centre) koji bi imao stalnu podršku NATO-a. Smešten u blizini Bagdada Centar je fokusirana obuka iračkih snaga bezbednosti u veštinama rukovođenja. On takođe obezbeđuje pomoć NATO-a pri koordinaciji obuke koju bilateralno pružaju različite zemlje članice, u Iraku i izvan njega.

U oktobru 2004. godine, Severnoatlantski savet je odobrio Koncept operacija (Concept of Operations) kojim bi se povećala pomoć NATO-a iračkoj prelaznoj vladi u obuci njenih snaga bezbednosti i pri koordinaciji ponuda obuke i opreme. Koncept operacija postao je osnov značajnog praktičnog povećanja pomoći u okviru posebne NATO misije kao i osnov za razvoj detaljnog Operativnog plana (Operations Plan) koji je Severnoatlantski savet odobrio u novembru 2004. godine.

Početkom novembra 2004. godine, 19 pripadnika iračkog bezbednosnog osoblja učestvovalo je u osmodnevnom kursu obuke u NATO-ovom Centru za združeno ratovanje u Stavangeru (Norveška) – ovo je bila prva aktivnost obuke vođena izvan Iraka usklađena sa gore navedenim odlukama. U programu obuke učestvovali su viši vojni oficiri i civilno osoblje iz iračkog Ministarstva odbrane i unutrašnjih poslova. Program obuke je bio fokusiran na funkcionisanje operativnog komandovanja i služio je kao pilot-projekt za dalju obuku u Iraku i izvan njega. Iračke zahteve za daljom obukom koju organizuje NATO ili neka druga organizacija, usklađuje NATO Centar za koordinaciju obuke i opreme (NATO Training and Equipment Coordination Centre). Ovaj centar saraduje sa sličnim centrom u Bagdadu na usklađivanju zahteva iračke vlade za obukom i opremom, uz podršku koju nudi NATO kao celina i njegove pojedinačne zemlje članice.

Na sastanku u Briselu u decembru 2004. godine, ministri spoljnih poslova NATO-a i formalno su odobrili proširenje NATO-ove pomoći obučavanju u Iraku. Shodno tome NATO Misija za obuku (NATO Training Mission) je povećana na 300 pripadnika osoblja za obuku i podršku, uz intenzivniju obuku i mentorstvo višeg iračkog bezbednosnog osoblja.

FBD: PRIRUČNIK ZA NATO

POGLAVLJE 18

ULOGA NATO-A U DARFURU

Zajedno sa Evropskom unijom, NATO od jula 2005. godine pomaže Afričkoj uniji u proširenju mirovne misije u Darfuru (Sudan) sa pokušajem da se zaustavi stalno nasilje. Savez pomaže Afričkoj uniji u vazдушnom prebacivanju mirovnih snaga i civilne policije do ratom zahvaćenih područja, osigurava obuku snaga vodeći multinacionalnu vojnu komandu i obrađujući obaveštajne podatke.

U aprilu 2005. godine, Afrička unija je zamolila NATO da razmotri mogućnost pružanja logističke podrške misiji Afričke unije u Sudanu, čime bi misija proširila svoju operaciju u Darfuru i zaustavila kontinuirano nasilje. U maju 2005. godine, predsedavajući Komisije Afričke unije (Commission of the African Union) Alfa Umar Konare (Alpha Oumar Konaré), kao prvi funkcioner Afričke unije, posetio je NATO i izneo detalje oko pomoći koju je zatražila Afrička unija. U junu, posle daljih konsultacija s Afričkom unijom, Evropskom unijom i Ujedinjenim nacijama, NATO je zvanično pristao da Afričkoj uniji pruži podršku u vidu vazdušnog transporta i obuke.

NATO-ov vazdušni transport je krenuo 1. jula 2005. godine, a koordiniše se iz Evrope. Posebna Čelija Afričke unije za vazdušno kretanje (African Union Air Movement Cell), sa sedištem u komadi Afričke unije u Adis Abebi (Etiopija), koordiniše pokret dolazećih jedinica. I NATO i Evropska unija, uz liderstvo Afričke unije, osiguravaju čeliji osoblje za podršku.

NATO takođe organizuje radionice sa temom izgradnje štabnih kapaciteta za oficire Afričke unije u okviru Komande raspoređenih integrisanih namenskih snaga (Deployed Integrated Task Force Headquarters) u Etiopiji.

Obuka se zasniva na planiranju na strateškom nivou i fokusira se na tehnologije i tehnike čime bi se uspostavila sveobuhvatna analiza i razumevanje Darfura, i prepoznala područja gde primena mogućnosti Afričke unije može da utiče i oblikuje operativno okruženje za sprečavanje kriza. Posle zahteva Afričke unije podnetih 16. septembra 2005. godine, NATO je odlučio da nastavi sa pružanjem pomoći obezbeđujući vazdušni transport i izgradnju kapaciteta.